

بسم الله الرحمن الرحيم

عنوان مقاله: اهمیت روانشناسی و آموزش و تعلیم تربیت در مدارس

محمد کریمی^۱، آیت اله کریمی^۲ نازنین عزیزی^۳

^۱ کارشناسی ارشد، روانشناسی بالینی، دانشگاه یاسوج

اداره آموزش و پرورش رستم، کارشناس امور اداری و تشکیلات

آدرس پست الکترونیک: m.kaimi0367@gmail.com

شماره تماس: ۰۹۱۷۰۲۶۴۰۵۲

^۲ کارشناسی ارشد، فقه و مبانی حقوق اسلامی، دانشگاه آزاد یاسوج

اداره آموزش و پرورش شهرستان رستم، معاون مدرسه، آموزشگاه شهید کاظمی رستم

آدرس پست الکترونیک: karimiayat03@gmail.com

شماره تماس: ۰۹۱۷۲۰۴۹۷۴۲

^۳ کارشناسی ارشد، آموزش ابتدایی، دانشگاه فرهنگیان شیراز،

اداره آموزش و پرورش رستم، آموزگار، آموزشگاه شهید عوض پور

ایمیل: mknazanin1379@gmail.com

تلفن: 09934930398

چکیده:

واژه روانشناسی در قرن شانزدهم میلادی از دو اصطلاح یونانی به معنای روان و به معنای مطالعه یک موضوع ساخته شده بنابراین معنای اولیه روانشناسی عبارت بود از مطالعه روان که نشان دهنده ی علاقه ی دیرین علمای الهیات به موضوعاتی بود که امروزه جزو قلمرو روانشناسی محسوب می شود روانشناسی تربیتی یکی از رشته های روانشناسی است که به مطالعه ی مسائل یادگیری آموزشگاهی میپردازد و دو هدف را دنبال میکند

- درک و فهم فرآیندهای یادگیری و آموزش

- تهیه و گسترش راههای بهبود بخشیدن به این فرآیندها

آموزش یعنی فراهم آوردن فرصتهایی برای اینکه دانش آموزان یاد بگیرند. به عبارت دیگر آموزش به فعالیتهایی گفته میشود که با هدف آسان ساختن یادگیری از سوی معلم طرحریزی میشود و بین آموزگار و یک یا چند یادگیرنده به صورت کنش متقابل جریان می یابد آموزش علاوه بر فعالیتهای کلاسی معلم که در حضور شاگردان انجام میشود، فعالیتهای پیش از رفتن به کلاس یعنی طراحی آموزش و طراحی و اجرای امتحانات را نیز شامل میشود. در مقابل، تدریس عمدتاً به فعالیتهای کلاسی معلم که در حضور دانش آموزان و دانشجویان و غالباً به صورت کلامی انجام میگردد، گفته می شود. تدریس بخشی از آموزش است اما تمامی آن نیست. تعلیم و تربیت می تواند در قالب مفهوم یک نیاز و لازمه ی بقای هر جامعه ای قلمداد شود. عده ای از مریبان وظیفه تعلیم و تربیت را انتقال سرمایه تمدنی ذکر کرده اند که در اینجا باید این نکته مدنظر مریبان باشد که تنها انتقال این میراث موجب ترقی و توسعه آن نمی شود زیرا بسیاری از افکار نظریات، آداب و رسوم و عقایدی که سالها در میان مردم یک جامعه نفوذ داشته و بوسیله نسل ها انتقال یافته اند و این افکار و نظریات به همان وضع سابق باقی مانده، بر اعمال مردم حکومت دارند

واژگان کلیدی: روانشناسی، دانش آموزان، معلمان، تعلیم و تربیت، آموزش

مقدمه:

وظیفه تعلیم و تربیت در مقابل میراث فرهنگی یا سرمایه تمدنی نه تنها انتقال آنها از نسلی به نسل دیگر است بلکه کار مهم تعلیم و تربیت یا مربی کمک به افراد در ارزش سنجی این میراث و توسعه آنهاست و شاید یکی از عوامل عقب ماندگی کشورهایی که در گذشته فرهنگ‌های غنی داشته‌اند همین امر بوده است که آنها فقط به انتقال میراث فرهنگی خود پرداخته‌اند و اقدامی برای ارزش سنجی و توسعه و پیشرفت آن میراث نکرده‌اند ویژگی‌های یک معلم و شخصیت و تعادل روانی معلم می‌پردازد. معلم و دانش آموز دورکن مهم و اساسی آموزش و پرورش هستند. معلم برای موفقیت در کار خود نه تنها باید تلاش کند تا دانش آموزان خود را بهتر بشناسد و به نیازهای آنان پی ببرد، بلکه باید خود را نیز بشناسد و از نیازها و آرزوهای خود آگاه باشد و ضمن پیدا کردن نقاط ضعف خود در صدد رفع و بهبود آنها برآید.

مفهوم تعلیم و تربیت در هر جامعه‌ای با نظام اجتماعی آن ارتباط داشته و هدف تربیت در هر جامعه‌ای اختصاص به آن دارد. از این روست که در جوامع مختلف می‌تواند در مفهوم انتقال دانستنی‌ها، انتقال و تحلیل یادگیری‌ها، یک نیاز انسانی، وسیله حکومت حکام، وسیله منازعه برای تولید و بالاخره وسیله منازعه طبقات اجتماعی محسوب گردد. آموزش و پرورش شالوده هر جامعه‌ای را تشکیل می‌دهد و مسئول رشد و توسعه اقتصادی، اجتماعی و سیاسی استنقش مدرسه در تعلیم و تربیت به اندازه‌ای اهمیت دارد که می‌توان گفت شکل دهی یک ملت در گرو آن است. فرزندان ما در مدرسه چیزی بیش از مباحث درسی را یاد می‌گیرند دانش آموزان در این فضا، خلاقیت خود را توسعه می‌دهند و مسیر رشد فردی و اجتماعی را طی کنند. آن‌ها در مدرسه به بلوغ عاطفی می‌رسند و تعامل صحیح با دیگران را از طریق دوستی، همدلی و مشارکت می‌آموزند. بنابراین می‌توان گفت، مدرسه منبع انتقال آثار فرهنگی مانند دین، اخلاق، هوش اجتماعی و مهارت‌های زندگی به نسل‌های بعدی است نقش مدرسه در تعلیم و تربیت دینی، با تقویت رشد معنوی، اخلاقی و اعتقادی دانش آموزان همراه است. آموزش مفاهیم دینی، زمینه‌ای را فراهم می‌کند که دانش آموزان خوب و بد جامعه را بیاموزند. آن‌ها همچنین درمی‌یابند که مبنای قضاوت‌هایشان چگونه باید باشد. هر نسل می‌تواند از طریق تربیت دینی به درک عمیقی نسبت به تجربیات خود برسد و به دنبال ارزش‌های برتر باشد. همچنین دانش آموزان فرامی‌گیرند که باید ویژگی‌های اخلاقی نیک، مانند خوش اخلاقی، احترام به تفاوت‌ها، فداکاری و هم‌دردی را در خود پرورش دهند. آموزش به فعالیتهای از پیش طرح ریزی شده ای گفته می‌شود که با هدف ایجاد یادگیری در بین دانش آموزان یا دانشجویان بصورت کنش متقابل یا رابطه دو جانبه انجام می‌شود. آموزش کار اصلی معلم است منظور از کنش متقابل مبادله گفتار یا اعمال بین معلم و دانش آموز است که به جریان آموزش و یادگیری جهت می‌دهد. در آموزش به روش سخنرانی کنش متقابل بین دانش آموز و معلم کم است. ویژگی‌های مهم و امتیاز عمده آموزش رو در روی کلاسی کنش متقابل است. تنها اشکال شیوه‌های آموزشی نظیر آموزش رادیویی تلویزیونی از روی کتاب و مکاتبات آن است که در آنها، کنش متقابل یا رابطه دو جانبه بین معلم و یادگیرنده وجود ندارد. متداول‌ترین و موثرترین شیوه آموزشی در سراسر جهان آموزش رو در روی کلاسی است اینکه ما باید بفهمیم هدف از آموزش چیست؟ هدف از تعلیم تربیت چیست؟ روانشناسی چه تاثیری بر دانش آموزان دارد؟

تاریخچه آموزش و پرورش

آموزش و پرورش یک انسان ریشه در گذشته‌های دور دارد. از این رو نهادهای اجتماعی محسوب می‌شود. در طول تاریخ حکومت‌ها خانواده‌ها و هم‌اقتدار و گروه‌های تشکیل دهنده جوامع در سرنوشت آموزش و پرورش مداخله داشته و دل‌نگران محصولات و عمل کرد این نهاد بوده‌اند. و بخش‌هایی را به انواع آموزش خط و زبان ویژگی دانش آموزان آموزش اقشار مختلف جامعه آموزگاران و روش‌های آموزش و مکان آموزشی هر دوره اختصاص داده است. هم‌چنین دیدگاه متفکران هر دوره تاریخی را در زمینه تعلیم و تربیت یادآور شده است. برخی اوضاع اقتصادی و اجتماعی هخامنشیان آموزش و پرورش بعد از رواج دین اسلام نخستین تلاش در جهت تعلیمات عمومی

انتشار کتاب زکریای رازی و شیوه تدریس و تعلیم او نظام الملک و تاسیس مدارس نظامیه مرکز علمی آموزشی ربع رشیدی تعلیم و تربیت فرزندان طبقات ممتاز در عصر تیموری دارالفنون اعزام محصل به خارج دوره پهلوی و آموزش و پرورش پس از انقلاب اسلامی بوده است. هدف از آموزش چیست؟ هدف اصلی درس دادن و یادگیری هستند. این اهداف، به مدرسان کمک می‌کنند تا بتوانند برای و دانش آموزان و دانشجویان خود یک برنامه آموزشی مناسب و کارآمد را تدوین کنند. همچنین، تعیین اهداف آموزشی، به دانشجویان کمک می‌کند تا بفهمند که درس چه چیزهایی را باید یاد بگیرند و چگونه می‌توانند بهترین نتیجه را از درس خود بگیرند و هدف از تعلیم تربیت از دیدگاه اسلام، تقویت ایمان و اعتقادات دینی است تا افراد به عقاید صحیح اسلامی پایبند باشند. آموزش اصول اخلاقی و ارزشهای اسلامی به افراد برای رفتار درست و منطقی و انجام اعمال نیکو و شایسته توجه دارد و اینکه روانشناسان به دانش آموزان در مدیریت مسائل روانشناختی و احساسی کمک می‌کنند و از این راه بر عملکرد تحصیلی و روابط اجتماعی آن‌ها تاثیر می‌گذارند

تاثیر روانشناسی بر آموزش

به طور کلی روانشناسی تاثیر بسزایی بر آموزش و شیوه های آن گذاشته است و یکی از زیرمجموعه های آن به نام روانشناسی تربیتی صرفاً به این مضمون می پردازد. استفاده از روانشناسی می تواند باعث بهبود بسیاری از مشکلاتی شود که در فرآیند آموزش به وقوع می پیوندد ؛ برای توضیح این مطلب ابتدا جا دارد که به نظریه انگیزش مازلو (Abraham Maslow) اشاره شود ، مازلو نیاز های انسان را به طبقات مختلف تقسیم می کند و معتقد است که تا نیاز های لایه پایین تر ارضا نشود ، انسان به نیاز های لایه بالاتر فکر نمی کند . به عنوان مثال کسی که هنوز شکم گرسنه دارد به موضوعی مانند پذیرش اجتماعی فکر نمی کند یا کسی که هنوز شغل و امنیت شغلی ندارد ، نمی تواند به خلاقیت و شکوفایی فکر کند ؛ البته این شکل طبقه بندی عمومیت مطلق ندارد ولی مواد زیادی میتوان یافت که این نوع تقدم و تاخر در آنها دیده می شود طبق طبقه بندی بالا دانش آموز صرفاً برای حضور در کلاس نیازمند موارد مذکور در دو طبقه پایینی یعنی نیازهای فیزیولوژیکی و نیاز های ایمنی و امنیت است و برای فراگیری دانش یا حرفه ای خاص که در بالاترین قسمت طبقه بندی بالا قرار دارد باید تمام نیاز های ذکر شده پاسخ داده شوند. برای مقایسه بین روش سنتی و روش هایی است که در بنای آنها از روانشناسی استفاده شده است ، در روش سنتی توجه بسزایی به نیاز های قید شده در پایین هرم نمی شد و به همین دلیل مشکلاتی در پی آن به وجود می آید اما امروزه می توان با کمک از روانشناسی ، یادگیری و شکوفایی که هدف نظام آموزشی است و در راس هرم نیز قرار دارد را با توجه به نیاز های اساسی تر که پیش نیاز شکوفایی هستند به انجام رساند. برای مثال در گذشته دانش آموزی که در کلاس ، درس را به خوبی یاد نمی گرفت تنبیه می کردند بدون آنکه علت این امر را جویا شوند و یا در بدترین حالت دانش آموز را برای حل نکردن یک مساله یا مشکل تحقیر می کردند که نه تنها در این روش به نیاز های بنیادی پاسخی داده نمی شود بلکه خود تحقیر ، دانش آموز را از نیاز احترام ، ارزش و نیاز اجتماعی دور می کند و خود میتواند باعث به وجود آمدن مشکلات دیگر نیز بشود. اما امروزه با تاثیری که روانشناسی و به خصوص روانشناسی تربیت در نظام آموزشی داشته است بسیاری از این مسائل رو به بهبود می روند و توجه به نیاز های بنیادین روز به روز گسترده تر می شود و انگیزه دانش آموزان برای رسیدن به هدف بیشتر ؛ مثلاً با تامین امنیت شغلی ، دانش آموزی که در زمینه هنر استعداد دارد می تواند این استعداد را شکوفا کند بجای اینکه این استعداد را نادیده گرفته و به سمت رشته هایی برود که در آنها استعداد ندارد ولی آینده شغلی و موفقیت در آنها را تضمین شده می بیند.

روانشناسی در ارتقای کیفیت آموزش

الف) بهبود کیفیت برنامه درسی ، یعنی برنامه درسی به گونه ای تنظیم و تدوین شود که پاسخگوی نیاز های دانش آموزان باشد و در آن به شناسایی نیاز ها و تدوین هدف ها ، تعیین راهبرد و در انتها تدوین برنامه درسی توجه شود.

ب) ارتقای اثربخشی در فرایند تدریس ، یافته ها نشان می دهد که میان روش تدریس و یادگیری پایدار رابطه وجود دارد . یادگیری وقتی بیشتر و پایدار تر می شود که فراگیرنده به طور فعال در عمل یادگیری مشارکت کند.

ج) آموزش راهبرد های یادگیری و یادسپاری، مسئله یادگیری از مهم ترین، اساسی ترین و ارزشمند ترین مباحث روانشناسی است. روانشناسان پس از سالها بررسی ماهیت یادگیری، موفق به درک جریان یادگیری و تجزیه و تحلیل سطوح و مراحل مختلف آن شده اند، به طوری که تا کنون نظریه های متعددی درباره اساس یادگیری از سوی برخی از روان شناسان ارائه شده است.

د) بهینه سازی محیط فیزیکی و روانی کلاس، در پژوهش های روان شناختی شواهد تایید کننده بسیاری در مورد تأثیر محیط های فیزیکی و روانی تدریس در یادگیری و پیشرفت یادگیری و ارتقاء دانش اندوزی وجود دارد. پژوهش ها نشان می دهد که تعداد بیش از حد فراگیران در کلاس موجب کاهش کیفیت آموزش می شود همچنین تأثیر مستقیم محیط روانی بر یادگیری نیز از پشتوانه حمایتی و تعهدات تجربی بسیاری برخوردار است بی گمان توجه و بهره گیری از این یافته موجب افزایش کارآمدی الگوی آموزشی و ارتقای سطح کیفیت یادگیری خواهد شد.

مهارت های معلمان در مدارس

مهارت های دیگری که معلمان با مطالعه موضوعات این حوزه کسب می کنند

۱. عبارتین آشنایی با تفاوت های فردی دانش آموزان شناخت فرآیند یاددهی یادگیری در کلاس درس
۲. آشنایی با روش های تدریس اثر بخش شناخت برنامه ریزی درسی
۳. آگاهی از سلامت روان دانش آموزان سنجش نتایج یادگیری استفاده از ابزارها و محتواهای مختلف در آموزش و غیره

رشد روحی و معنوی دانش آموزان

دانش آموزان با آموزش رویکردها و مفاهیم دینی، جهان بینی پیدا می کنند. عمیق تر می شوند و قدمی در مسیر رشد روحی خود بر می دارند. آن ها می آموزند که زندگی فراتر از مادیات است. از این رو می توان گفت که آموزش دینی نقش مهمی را در توسعه فرهنگی ایفا می کنند نقش مدرسه در تعلیم و تربیت دینی، با تقویت رشد معنوی، اخلاقی و اعتقادی دانش آموزان همراه است. آموزش مفاهیم دینی، زمینه ای را فراهم می کند که دانش آموزان خوب و بد جامعه را بیاموزند. آن ها همچنین درمی یابند که مبنای قضاوت هایشان چگونه باید باشد.

هر نسل می تواند از طریق تربیت دینی به درک عمیقی نسبت به تجربیات خود برسد و به دنبال ارزش های برتر باشد. همچنین دانش آموزان فرامی گیرند که باید ویژگی های اخلاقی نیک، مانند خوش اخلاقی، احترام به تفاوت ها، فداکاری و هم دردی را در خود پرورش دهند مفاهیم مختلف و دانش ها، باید با یک روش آموزشی موثر به دانش آموزان انتقال داده شوند. به نحوی که آن ها این مفاهیم را به خاطر بسپارند و به لحاظ کاربردی مورد استفاده قرار دهند. آن ها از این طریق جهان اطراف را کشف می کنند و برای ورود به یادگیری دانش تخصصی آماده می گردند.

دانش آموزان در مدرسه فرامی گیرند که فراتر از فرمول ها و حفظ کردن یک سری نکات عمل کنند. آن ها درک کردن را می آموزند و به سمت یادگیری چیزهای جدید سوق داده می شوند. در واقع آن ها تفکر منطقی را در این دوران یاد می گیرند.

باید به این نکته اعتراف کنیم که دانش در دنیای حاضر منبع قدرت است. همچنین برای ورود به دنیای کسب و کار و تحصیلات تکمیلی، فراگیری این حوزه های علمی الزامی است. کودکان ما در فضای مدرسه با کمترین هزینه مطالب مختلف در زمینه ادبیات، تاریخ، ریاضیات، سیاست، اقتصاد و مواردی مانند آن را می آموزند. آموزش و پرورش شالوده هر جامعه ای را تشکیل می دهد و مسئول رشد و توسعه اقتصادی، اجتماعی و سیاسی است

نقش مدرسه در تعلیم و تربیت به اندازه‌ای اهمیت دارد که می‌توان گفت شکل دهی یک ملت در گرو آن است. فرزندان ما در مدرسه چیزی بیش از مباحث درسی را یاد می‌گیرند.

دانش‌آموزان در این فضا، خلاقیت خود را توسعه می‌دهند و مسیر رشد فردی و اجتماعی را طی کنند. آن‌ها در مدرسه به بلوغ عاطفی می‌رسند و تعامل صحیح با دیگران را از طریق دوستی، همدلی و مشارکت می‌آموزند. بنابراین می‌توان گفت، مدرسه منبع انتقال آثار فرهنگی مانند دین، اخلاق، هوش اجتماعی و مهارت‌های زندگی به نسل‌های بعدی است این ایده که مدرسه تنها برای آماده کردن فرزندان جهت پیدا کردن شغل و موفقیت‌های اجتماعی ساخته شده است، کاملاً اشتباه است. آموزش دانش‌آموزان، سلامت رفتاری آن‌ها را تضمین می‌کند. به عبارتی برای داشتن جامعه سالم، به تربیت نسل سالم احتیاج داریم. مدرسه به کودکان و نوجوانان می‌آموزد که داشتن یک سری همچنین دانش‌آموزان در فضای مدرسه مفاهیم مهم در رفتار جمعی مانند احترام، عشق، صداقت و ویژگی‌ها در زندگی ضروری است می‌آموزند که باید روابط خود را با دیگران حفظ کنند و گذشت داشته باشند. در این میان لازم است که از مهربانی را یاد می‌گیرند. آن‌ها خود بردباری نشان بدهند.

معلم و دانش‌آموز دورکن مهم و اساسی آموزش و پرورش هستند. معلم برای موفقیت در کار خود نه تنها باید تلاش کند تا دانش‌آموزان خود را بهتر بشناسد و به نیازهای آنان پی ببرد، بلکه باید خود را نیز بشناسد و از نیازها و آرزوهای خود آگاه باشد و ضمن پیدا کردن نقاط ضعف خود در صدد رفع و بهبود آنها برآید. مفهوم تعلیم و تربیت در هر جامعه‌ای با نظام اجتماعی آن ارتباط داشته و هدف تربیت در هر جامعه‌ای اختصاص به آن دارد. از این روست که در جوامع مختلف می‌تواند در مفهوم انتقال دانستنی‌ها، انتقال و تحلیل یادگیری‌ها، یک نیاز انسانی، وسیله حکومت حکام، وسیله منازعه برای تولید و بالاخره وسیله منازعه طبقات اجتماعی محسوب گردد. نهاد آموزش و پرورش، در هر معنا و مفهومی که بکار رود، می‌تواند وسیله لازمی باشد جهت پیشرفت هر تحول در یک جامعه و بخصوص تحولی که در شئون مختلف اجتماعی بکار رفته و سیاست زندگی جمعی را استحکام می‌بخشد.

طراحی آموزشی و مراحل آن

ای انجام دادن هر فعالیت هدفمند و پیچیده، طرح یا نقشه‌ای لازم است تا مراحل و اقدامات اجرایی در آن به خوبی مشخص شود. هر کار هدفمندی، الزاماً به برنامه‌ی صحیحی همراه با ملاحظه‌ی همه‌ی جوانب نیاز دارد. این موضوع در امر آموزش بسیار قابل اهمیت است و معلمان در مقام طراح آموزشی باید برای تدوین یک برنامه‌ی مناسب، مهارت کافی داشته باشد.

وظایف مهم یک معلم کارآمد عبارت از:

1. توانایی و صلاحیت کافی برای طراحی فرآیند تدریس؛

2. توانایی و مهارت کافی برای اجرای برنامه‌ی تدوین شده؛

3. آگاهی و مهارت کافی برای کنترل و ارزشیابی آموخته‌های دانش‌آموز

معلم، فقط یک مهندس آموزش، یا معمار نیست؛ بلکه خود طراح، مجری و کنترل کننده است

هدف‌های تعلیم و تربیت از نظر ساختار کلی، درجات و سطوح متفاوتی دارد که با توجه به حوزه‌ی عملکرد آنها، طبقه‌بندی‌هایی ارائه شده است. بعضی از آنها کلی هستند و جنبه‌ی آرمانی دارند. برخی از آنها آنقدر جزئی و خردند که در کلاس درس و در رفتارهای ظریف فراگیرندگان متجلی می‌گردند. با عنایت به اینکه همه‌ی این اهداف در جایگاه خود امتیازات برجسته‌ای دارند و مورد استفاده‌ی طراحان آموزشی قرار می‌گیرند، شایسته است طبقه‌بندی مطلوبی از آنها ارائه دهیم.

هدفهای کلی تعلیم و تربیت

هدفهای کلی تعلیم و تربیت آن مقاصدی است که برای رسیدن به اهداف آرمانی تدوین شده‌اند و مقاصدی را نشان می‌دهند که نظام تعلیم و تربیت میتواند از طریق آن به اهداف غایی برسد. این اهداف، ذیل آرمانی قراردارند؛ ولی کلی بودن آنها تا حدودی نمایان است

روش گردآوری مطالب

معلم‌ها همیشه در حال مطالعه هستند؛ چه آن زمان که برای هزارمین بار، کتاب درسی کلاس‌شان را مرور می‌کنند تا آن را آموزش دهند، چه زمانی که کتاب‌های به‌روز و جدید مربوط به رشته‌ی تحصیلی خودشان را می‌خوانند تا از دانش روز دنیا عقب نمانند و بتوانند جدیدترین نکته‌ها را به دانش‌آموزان بیاموزند. اما ممکن است گاهی هم هوس کنند کتاب‌هایی درباره‌ی معلمی بخوانند، کتاب‌هایی که حرف دلشان را در آن‌ها بیابند، یا کتاب‌هایی از زبان خود دانش‌آموزان درحالی که مشکلاتشان را بیان می‌کنند. یا کتاب‌هایی نوشته‌ی معلم‌های دیگر را بخوانند تا با تجربه‌ی کار آن‌ها آشنا شوند و اگر به مشکل و مسئله‌ای در کلاس درس برخوردند به آن‌ها رجوع کنند. از آنجا که معلمی برپایه ساخت ارتباط بنا شده، اینکه به عنوان معلم با تعداد زیادی مسئله‌های ارتباطی روبه‌رو شویم بسیار طبیعی است. واز آنجایی که یکی از شیوه‌های معمول ارتباطی ما آدم‌ها گفت‌وگو است. درمطالعه‌ای به همراه همکاران جناب آقای کریمی و خانم عزیزی در مدارس سه مقطع انجام شد از بهترین انواع روش‌های تدریس فعال در ابتدایی می‌توان به روش مشارکتی، روش اکتشافی، روش نمایشی و روش کاوشگری اشاره کرد. یکی از مشکلات اساسی در نظام آموزشی سنتی، عدم استفاده از ابزارها و روش‌های نوین در انتقال مفاهیم و آموزش به دانش‌آموزان است. در انواع روش تدریس ابتدایی که به عنوان روش‌های تدریس نوین معرفی می‌شوند، معلمان از تمام ظرفیت، امکانات و منابع برای درگیر کردن دانش‌آموز در فرایند یادگیری استفاده می‌کنند. به این ترتیب دانش‌آموزان صرفاً دریافت‌کننده اطلاعات تنوری معلم نیستند. بلکه مهارت‌های ضروری مانند تفکر، خلاقیت، نقد، تحلیل، تفسیر و کار گروهی را تمرین می‌کنند. در این مطلب به معرفی انواع روش‌های تدریس ابتدایی پرداخته‌ایم که برای استفاده دقیق‌تر از آن‌ها، نیاز به آموزش معلمان در قالب دوره‌ها و کارگاه‌ها وجود دارد. درمدارس فعالیت دانش‌آموزان در کلاس و رشد همه جانبه آن‌ها اهمیت بیشتری دارد روش‌های آموزش سنتی حاصل نگاه تک بعدی به آموزش وجود داشت و معلم تنها ارائه دهنده اطلاعات و انتقال دهنده آن‌ها به دانش‌آموز محسوب می‌شد. در این روش‌ها تاکید بر کسب وضعیت بهتر در خروجی (نمرات امتحانی) دانش‌آموزان بود. با توجه به تغییرات مداوم و پیشرفت هر روزه دانش و از طرفی اهمیت هرچه بیشتر توانمندی‌های فردی در کنار اطلاعات علمی، روشهای تدریس در دوره ابتدایی باید دگرگون شوند. روش اکتشافی یا کشف، یکی از روش‌های تدریس نوین و خلاقانه محسوب می‌شود که ساده‌ترین شکل یادگیری مبتنی بر تحقیق است. در این مسیر دانش‌آموزان باید درباره یک موضوع یا مسئله را با استفاده از ابزارهای فعالانه، کسب اطلاعات، تفسیر علل و اثرات مورد بررسی قرار دهند و درباره آن نتیجه‌گیری کنند. معلم باید تمام منابع و اطلاعات لازم را در اختیار دانش‌آموزان بگذارد اما راهنمایی او حداقلی باشد. اما معلم می‌تواند در ابتدا مسیر رسیدن به پاسخ را گام به گام برای دانش‌آموزان توضیح بدهد. همچنین در طول فعالیت، پیشنهاد، پرسش و نکات لازم را ارائه دهد. به این ترتیب از سردرگمی زیاد یا چهارچوب ایجاد کردن برای دانش‌آموزان جلوگیری می‌شود. این روش اغلب در قالب گروه پاسخ‌دهی بهتری دارد.

نظرات همکاران در مورد آموزش

همکار محترم سرکار خانم عزیزی آموزش کار گروهی در مدرسه مهمترین راه موفقیت دانش‌آموزان است آموزش را باید بطور کامل در مدرسه اجرا کرد که حتی از یک دانش‌آموز نبایدرها شد. آموزش فرایند تسهیل و ساده سازی یادگیری یا کسب دانش، مهارت، ارزش، اخلاق، اعتقادات و عادات‌ها است. روش‌های آموزش شامل تدریس، آموزش عملی، داستان گویی، بحث و پژوهش هدایت شده است. همکار محترم جناب آقای آیت اله کریمی آموزش را با توجه فعالیت‌های معلم می‌داند هدف آسان ساختن یادگیری از سوی آموزگار یا معلم طرح ریزی می‌شوند و بین آموزگار و یادگیرنده به صورت کنش متقابل جریان می‌یابد. آموزش به عنوان فراهم آوردن فرصتهایی برای اینکه دانش‌آموزان یاد بگیرند است.

آموزش به عنوان فراهم آوردن فرصتهایی برای اینکه دانش‌آموزان یاد بگیرند است. آموزش یعنی یادبرنامه ریزی برای یاد دادن به دانش‌آموزان و آموزش به وسیله رادیو و تلویزیون و.... شامل می‌شود

نام و نام خانوادگی	آموزش	روانشناسی	مهمترین موضوع آموزش	تعلیم و تربیت
محمد کریمی	فعالیت دانش آموزان در کلاس	مطالعه ی فعالیت ها و موقعیت های کلاس درس و محیط	برنامه ریزی برای یاد دادن به دانش آموزان	وظیفه تعلیم و تربیت را انتقال سرمایه تمدنی می داند
آیت اله کریمی	آموزش دقیق همراه با کار گروهی	برخورد درست با مسائل آموزش	طرح ریزی، طراح، مجری و کنترل کننده	تقویت رشد معنوی، اخلاقی و اعتقادی دانش آموزان
نازنین عزیزی	آموزش عملی، داستان گویی، بحث و پژوهش	تفکر، خلاقیت، نقد، تحلیل، تفسیر و کار گروهی	کار گروهی در مدرسه	اخلاق و رفتار و یاد دادن دقیق با تمام توان

جدول (۱)

نظرات همکاران برنامه آموزشی در مدارس

تعریف سیدل و شاولسن از آموزش:

آموزش یعنی خلق محیط های یادگیری که در آن فعالیتهای مورد نیاز یادگیرندگان برای ساختن دانش و کسب توانایی تفکر به حداکثر میرسد.

آموزش هرگونه فعالیت یا از پیش طرح ریزی شده ای که هدف آن آسان کردن یادگیری در است کشش متقابل و تعامل بین معلم و یادگیرندگان است. منظور آموزش به حساب می آیند. کنش متقابل و تعامل بین معلم و یادگیرندگان عنصی اصلی آموزش است. آموزش علاوه بر فعالیتهای کلاسی فعالیتهای پیش از رفتن به کلاس یعنی طراح طراحی و اجرای ارزشیابی را نیز شامل می شود

پیشینه آموزش

پیشینه آموزش در ایران به دوران باستان می رسد. آموزش در ایران در دوران جمهوری اسلامی، دارای جداسازی جنسیتی از پایین ترین مقطع و دارای مفاهیم و پروپاگاندای شیعی است. همچنین پس از انقلاب ۱۳۵۷، آموزش در این کشور، اسلامی سازی شد. طبق اصل ۳۰ قانون اساسی دولت موظف است وسایل آموزش و پرورش رایگان را برای همه ملت تا پایان دوره متوسطه فراهم سازد و وسایل تحصیلات عالی را تا سر حد خود کفایی کشور به طور رایگان گسترش دهد اما عملا این قانون اجرا نمی شود و د اغلب مدارس (حتی سمپاد) دانش آموزان موظف به پرداخت شهریه هستند.

روانشناسی پرورشی و روانشناسی تربیتی شاخه ای از علم روانشناسی است که هدف آن کمک به پرورشکاران در برخورد درست با مسائل آموزش و پرورش است و مهمترین فعالیتهای وابسته به آموزش و پرورش را یادگیری و آموزش تشکیل می دهد. در این باره که روانشناسی پرورشی یک شاخه ی مستقل است یا اینکه صرفاً اصول روانشناسی را در موقعیت های آموزشگاه و کلاس درس به کار ببندند.

نظرات متفاوت بر روانشناسی

نظر اول که روانشناسی پرورشی عمدتاً به کاربرد دانش کسب شده از روانشناسی در فعالیتهای کلاسی گفته میشود. پیروان این نظر معمولاً از نامگذاری کتابهای درسی خود به روانشناسی پرورشی پرهیز میکنند و به جای آن عناوینی چون کاربرد روانشناسی در آموزش یا روانشناسی برای آموزش را مورد استفاده قرار میدهند. هدف روانشناسی پرورش کاربرست مفاهیم و اصول روانشناسی برای بهبود فعالیتهای پرورشی است روانشناسی پرورشی را میتوان به عنوان کار بسته دانش مربوط به پروری (آموزش و پرورش و نیز تولید دانش و روشهای تو تعریف کرد.

نظر دوم این است که روشناسی پرورشی به استفاده از روشهای روانشناسی برای مطالعه ی فعالیت ها و موقعیت های کلاس درس و محیط آموزشگاه گفته می شود

نظر سوم روانشناسی پرورشی یک نظام مستقل است با نظریه ها و روشهای پژوهشی مسائل و قون مخصوص به خودش امروزه این نظر بیشترین طرفدار را دارد و برای آن دو هدف و وظیفه اصلی قائل اند: **یک** درک و فهم برای یادگیری و آموزش **دو** تهیه و گسترش راههای بهبود بخشیدن به فرایندها ۳ عامل اساسی موضوعهای اصلی روانشناسی پرورشی را تشکیل می دهند (۱) یادگیرنده (۲) مجموعه دانش حرفه ای معلم (۳) فرایندی که بین این در واقع می شود.

وقتی معلمی پرسشهای خود را راهنمای مطالعه و رشد خود قرار می دهد و مزه یادگیری در این مسیر را می چشد و لذت می برد، احتیاج دارد که از شیوه های مختلف برای کشف و ساخت پاسخ پرسشهایش کمک بگیرد. شاید در دوره های مختلف شرکت کند شاید به مشاهده کلاس همکارانش برود شاید به ادامه تحصیل در دانشگاه پردازد و شاید انتخابش این باشد که تعدادی منبع مکتوب را به شکل تحلیلی و تطبیقی مطالعه کند. منظور از مطالعه تحلیلی این است که به بررسی موشکافانه کتاب پردازد، «بدون خلاقیت هر رابطه صمیمی و نزدیکی رو به نقصان می گذارد. تمام مردم استعداد خلاقیت دارند اما مردمی که از زبان کنترل بیرونی استفاده می کنند فرآیندهای زبان و تفکرشان فاقد خلاقیت است. در مقابل زبان تئوری انتخاب زبانی غنی، همراه با واژگانی خلاق، مشفقانه و بدون هر گونه تهدید است. دوره های آموزش رسمی مدرسه کیفی پیر دریسکول، یکی از مربیان مؤسسه ویلیام گلسر، را در برمی گیرد. دریسکول، در این اثر، نتیجه سالها تجربه اش در آموزش تئوری انتخاب و کاربرست های آن، به ویژه مدرسه کیفی ویلیام گلسر را برای معلمان و اهالی مدرسه آورده است. او تلاش کرده است تا از مفاهیم تئوری انتخاب، واقعیت درمانی و مدیریت راهبرانه را به صورت عملی و در قالب تمرین درونی سازی کند.

نتیجه گیری

آموزشهای رسمی نیروی انسانی را می توان به دو روش آموزش کوتاه مدت و بلند مدت انجام داد

الف) آموزش بلندمدت: این نوع آموزش را می توان به منظور آماده سازی افراد برای تصدی حرفه های گوناگون ارائه کرد. مهمترین ویژگی آن طولانی بودن مدت آموزش است که محتوای آن معمولاً به صورت تلفیقی از آموزشهای عمومی، ارتقای سطح دانش علمی و مهارتهای عملی ارائه می شود. این نوع آموزشها را معمولاً مراکز آموزش عالی، دانشگاهها و مؤسسات حرفه ای ارائه میکنند.

ب) آموزش کوتاه مدت: آموزش کوتاه مدت به منظور آماد هسازی افراد برای تصدی مشاغل خاص یا فراگیری دانش یا مهارتی ویژه انجام می گیرد. این گونه آموزش معمولاً به افرادی ارائه میشود که برای مشاغل خاص انتخاب و برگزیده شده اند و باید در مدتی کوتاه (از چندروز تا چند هفته) و با ساعاتی مشخص، دانش و مهارت لازم را به دست آورند. هدف از آشنایی با روشهای نوین آموزش ابتدایی و استفاده از بهترین نوع آن متناسب با پایه تحصیلی و توانمندی دانش آموزان، الفت هرچه بیشتر نوآموزان با درس و مدرسه است. هدف از اجرای این روشها صرفاً یادگیری مباحث درسی نیست. بلکه با به کارگیری روشهای نوین آموزش مقطع ابتدایی می توان بسیاری استعدادیابی و تقویت مهارتهای فردی و اجتماعی دانش آموزان این مقطع را به ارمغان آورد روش تدریس نمایشی، اکتشافی، فعالانه، کاوشگری و مشارکتی رایجترین و پر بازدهترین روش های آموزش ابتدایی محسوب می شوند که در این مقاله راجع به آنها توضیح دادیم. با افزایش دانش معلمان درباره روشهای نوین آموزش و ارزشیابی مقطع ابتدایی و به کارگیری آنها، سیستم خشک و یک طرفه ای که فقط معلم متکلم وحده است و دانش آموزان اضطراب و استرس زیادی را متحمل می شوند، کنار گذاشته می شود. در تمام این روشها هریک از دانش آموزان به نحوی در مسیر یادگیری مشارکت دارند.

منابع:

حسن شعبانی (۱۳۹۰) مهارت آموزشی و پرورشی، انتشارات سمت

علی اکبر سیف (۲۰۱۳) روانشناسی پرورشی نوین، انتشارات دوران

امیر نعمتی (۱۳۸۵)، تاریخ آموزش و پرورش در دوران مغول، انتشارات امید مهر

لطف آبادی حسین (۱۳۸۴)، روانشناسی تربیتی، انتشارات سمت

طاهر یزاده، مریم (۱۳۹۹) نقش آموزش و پرورش در تربیت کودکان، هفتمین همایش علمی پژوهشی توسعه

شهید مطهری (۱۳۷۵) تعلیم تربیت در اسلام، انتشارات صدرا

پیتر دریکسون (۱۴۰۰)، مترجم حسن ملکیان، گام به گام تا مدرسه کیفی، نشر سایه سخن

در پایان تقدیر تشکر می کنیم از همه همکاران گرامی که در این مقاله ما را همراهی کردند امیدوارم موفق سربلند باشید

